

Частина I

I

Це найсумніша історія, яку я коли-небудь чув. Ми дуже близько зналися з подружжям Ешбернем дев'ять сезонів поспіль у містечку Наугайм — або, радше, спілкувалися так само вільно й легко, та водночас так тісно, як сидить на руці хороша рукавичка. Ми з дружиною знали капітана та місіс Ешбернемів так добре, як взагалі можна будь-кого знати, а проте, з іншого боку, ми не знали про них геть нічого. Гадаю, такий стан речей можливий лише в англійців, щодо яких я й дотепер, коли силкуюся досягнути свої знання в цій сумній справі, усвідомляю, що не знаю нічого. За півроку до цього я ніколи не бував в Англії й, безперечно, ніколи так і не сягнув глибин англійської душі. Мої уявлення були вкрай поверховими.

Я маю на увазі, що ми знали мало англійців. Вимушені жити в Європі й вести дозвільне життя, — а це все одно, що бути антиамериканцями, — ми чимало часу проводили в товаристві надзвичайно приємних англійців. Бачте, жили ми в Парижі. Щороку узе-

режжя між Ніццою та Бордігерою давало нам притулок на зимові місяці, а Наугайм завжди приймав нас із липня по вересень. Із цього ви можете зробити висновок, що хтось із нас, як то кажуть, “страждав на серце”, а оскільки моя дружина мертва, стає зрозуміло, що страждала саме вона.

Капітан Ешбернем також мав хворе серце. І якщо перебування близько місяця в Наугаймі щороку цілком відновлювало його сили на весь наступний рік, то сердешній Флоренс із року в рік потрібно було щонайменше два місяці. Причиною недуги капітана було, швидше за все, поло або ж забагато інтенсивних занять спортом в юності. Причиною втрачених років Флоренс був шторм, який здійнявся на морі під час нашої першої подорожі до Європи, і вказівки лікарів стали причиною негайного нашого ув'язнення на тому континенті. Лікарі казали, що навіть короткий круїз через Ла-Манш може вбити бідолашку.

Коли ми всі зустрілися вперше, капітанові Ешбернему, який саме отримав відстрочку за станом здоров'я і приїхав з Індії, до якої більше ніколи не повернеться, було тридцять три роки; місіс Леонорі Ешбернем — тридцять один. Мені було тридцять шість, а сердешній Флоренс — тридцять. Отже, сьогодні Флоренс було б тридцять дев'ять, а капітану Ешбернему — сорок два; мені ж нині сорок п'ять, а Леонорі — сорок. Ви помітите, таким чином, що наша дружба була пригодою раннього середнього віку, адже всі ми мали досить-таки спокійну вдачу, а Ешбернеми були, як зазвичай кажуть в Англії, “порядними людьми”.

Вони вели свій рід, як ви, певно, здогадуєтесь, від того Ешбернема, який супроводжував Карла I на еша-

фот, і, як і можна очікувати від цієї верстви англійців, ви ніколи б про це не здогадалися. Місіс Ешбернем була в дівочтві Повіс; Флоренс походила з роду Герлберда зі Стемфорда, штат Коннектикут, де, як ви знаєте, люди старомодніші навіть за мешканців Кренфорда, що в Англії. Сам я з Довеллів, із Філадельфії, штат Пенсильванія, де, як історично склалося, проживає більше старовинних англійських родин, ніж в усіх шістьох англійських графствах, разом узятих. Я, справді, всюди вожу з собою — так, ніби це єдине, що прив'язує мене невидимими нитками до певної точки на земній кулі, — документи на мою ферму, яка колись займала кілька кварталів між вулицями Каштановою й Горіховою. Ці документи мають вигляд намиста з черепашок — подарунок ватажка індіанців першому Довеллу, який відплив із Фарнема, що в графстві Суррей, разом з Вільямом Пенном. Родина Флоренс, як і багато мешканців Коннектикуту, походить з округи Фордінбриджа, де живуть і Ешбернеми. Тут я саме зараз і пишу ці слова.

Ви, напевно, хочете спитати, нащо я це пишу. А причин у мене багато. Адже звична річ, коли свідки захоплення якогось міста чи краху цілого народу бажають записати те, що бачили, задля незнаних нащадків чи нескінченно далєких поколінь або ж, якщо вам завгодно, просто щоб викинути ці картини з голови.

Хтось сказав, що смерть однієї мишки від раку дорівнюється до розграбування Риму готами, і присягаюсь вам, розпад нашої маленької чотирикутної кліки був такою ж немислимою подією. Припустимо, ви йдете і бачите, як ми всі разом сидимо за столиком

перед клубом, скажімо, в Гомбурзі, п'ємо пообідній чай і спостерігаємо за грою в міні-гольф, — тоді ви подумали б, що, як на людські стосунки, наша компанія була надзвичайно міцним оплотом. Ми були, можна сказати, одним із тих великих кораблів з білими вітрилами, які плінуть синім морем, однією з тих речей, які здаються найвеличнішими і найбезпечнішими з усіх величних і безпечних речей, які Господь дозволив створити розуму людини. Де можна було знайти кращого притулку? Де?

Постійність? Стабільність? Я не можу повірити, що їх немає. Не можу повірити, що те довге, розмірене життя, яке нагадувало походження в менуеті, зчезло за чотири катастрофічних дні, протривавши дев'ять років і шість тижнів. Так, чесне слово, наша близькість нагадувала менует, просто тому, що за будь-якої нагоди та за будь-яких обставин ми знали, куди піти, де сісти, який столик одногolosно обрати; і ми могли встати й піти, всі четверо, абсолютно не змовляючись, завжди під музику курортного оркестру, завжди в помірному сонячному сяйві чи, якщо дощило, у затишних прихистках. Ні, справді, це не може зникнути. Не можна знищити менует *de la cour*¹. Можна відкласти книгу з нотами, закрити клавесин. Щури в шафі й комоді можуть поїсти білі сатинові стрічки. Юрба може розграбувати Версаль; Тріанон може впасти, але тільки не менует — менует плине до дальніх зірок, навіть якщо наш менует у гессенських купальнях завмирає. Невже не існує раю, де прекрасні старі танці, прекрас-

¹ Придворний (*франц.*); різновид менуету (*Тут і далі — прим. пер.*)